

RIGSOMBUDSMANDEN I GRØNLAND

Samtlige ministerier mv.

Dato: 18. december 2018

Indberetning fra rigsombudsmanden i Grønland

Politik

Finanslov vedtaget

Grønlands landsting, Inatsisartut, vedtog ved udgangen af november finanslov 2019 som et af de sidste punkter på årets efterårssamling.

Finanslovsaftalen er resultatet af et bredt forlig, idet fem ud af Inatsisartuts syv partier stod bag aftalen. Kun Partii Naleraq og Suleqatgiisitsisut (Samarbejdspartiet) står uden for forliget. Det overordnede mål er uændret at opnå økonomisk selvåbenhed gennem vækst og øget beskæftigelse. Forudsætningerne herfor er slankning af den offentlige sektor, øget effektivitet og vidtgående privatisering.

Der er i finansloven særligt fokus på tidlige og forebyggende indsatser på sundheds- og socialområdet og på uddannelse, herunder erhvervskompetencegivende uddannelser med henblik på at sikre varig beskæftigelse. Forfatningskommissionen revitaliseres, og arbejdsperioden forøges med 2 år. Der skal ske prioritering og forberedelse af overtagelse af ansvarsområder fra staten, og der skal fokus på tværgående samarbejde mellem offentlige myndigheder.

Med det formål at skabe rammer for vækst og beskæftigelse prioriteres udvikling af ny finansieringsmuligheder for erhvervslivet, udvikling af fiskerierhvervet (herunder ny

Rigsombudsmanden i Grønland
Indaleeqqap Aqputaa 3
Postboks 1030
3900 Nuuk

Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi
Telefon: (+299) 32 10 01
Telefax: (+299) 32 41 71
E-mail: riomgr@gl.stm.dk
www.rigsombudsmanden.gl

fiskerilov og værdikædeanalyse) og forberedelse af mere konkurrencedygtig selskabsbeskatningsmodel. På det sociale område prioriteres udvidelse af forældreorloven, tidlige, forebyggende indsatser, udvidelse af antallet af uddannede pædagoger i daginstitutioner samt forhøjelse af tilskud til idræt. Vedrørende effektivisering af den offentlige sektor forpligter man sig på effektiviseringstiltag, udgiftsanalyser og effektmålinger. Der skal indføres fællesoffentlige løsninger og shared services, og der skal ske øget digitalisering. Et overordnet mål er øget selvforsørgelse, som skal understøttes gennem fokus på uddannelse, indførelse af beskæftigelsesfradrag og reform af sociale ydelser og tilpasning af beskatning og indtægtsgrænser for pensionister. Endelig prioriteres infrastruktur til fremme af erhvervsudvikling gennem lufthavnspakken, etablering af regionale landingsbaner og havneanlæg.

Der er i aftalen lagt op til en balanceret udvikling med overskud i 2019 samt over en fireårig periode. Finansloven for 2019 viser samlet et overskud på 21,2 millioner kroner på drift- og anlægsudgifter over perioden 2019-2022 med et overskud i 2019 på 7,2 millioner kroner.

Beløb i mio. kr.	2019	2020	2021	2022	I alt
DAU-resultat i FFL2019	-24,5	-0,8	-28,2	1,2	-52,3
DA-resultat i FFL2019	-19,6	8,7	-18	11,2	-17,7
DAU-effekt af ændringsforslag til 2. behandlingen	17,3	10,6	-1,6	-2,9	23,4
DAU-resultat til 2. behandlingen	-7,2	9,8	-29,7	-1,7	-28,8
DA-resultat til 2. behandlingen	-2,3	19,3	-19,5	8,3	5,8
DAU-effekt af ændringsforslag til 3. behandlingen	-4,8	-16,4	6,9	-12,6	-26,9
DAU-resultat til 3. behandlingen	-12,1	-6,6	-22,8	-14,3	-55,8
DA-resultat til 3. behandlingen	-7,2	3	-12,6	-4,3	-21,1

Kilde: Naalakkersuisut

Lufthavne

Inatsisartut vedtog medio november Naalakkersuisuts lufthavnsplan med stemmer fra Siumut, Nunatta Qitornai, Atassut og Demokraterne. Partii Naleraq og Suleqatigiisitsisut stemte mod forslaget, mens IA var splittet i sagen, idet 6 medlemmer stemte imod, mens 2 afstod fra at stemme.

Debatten op til vedtagelsen var intens. Partii Naleraq fandt, at aftalen mellem regeringen og Naalakkersuisut om finansiering af lufthavne i Nuuk og Ilulissat alene var i Danmarks sikkerhedspolitiske interesse, og at den havde til hensigt at forhindre Grønlands selvstændighed. PN udtrykte yderligere bekymring for, at lufthavnsbyggerierne ville medføre en skævvridning af Grønland til skade for yderdistrikterne, og man udtrykte modstand mod den forventede lukning af lufthavnsbyggerierne Kangerlussuaq og Narsarsuaq. IA fastslog gentagne gange, at man i princippet var tilhængere af lufthavnsplanerne, men at man var kritisk overfor Naalakkersuisuts forslag, som man ikke fandt, var tilstrækkeligt gennemarbejdet. IA fremsatte derfor under forslaget 3. behandling ændringsforslag om, at lufthavnsprojektet gennemføres i etaper. Dette forslag nød dog ikke fremme, og Naalakkersuisuts forslag blev vedtaget i sin helhed.

I Nuuk, Qaqortoq og Ilulissat blev vedtagelsen modtaget med stor tilfredshed, mens der i Sisimiut blev arrangeret fakkeltog til støtte for bevarelsen af Kangerlussuaq.

Det selvstyrejede aktieselskab Kalaallit Airports, som blev etableret i 2016 med det formål at anlægge, eje og drive de nye lufthavne, forventer efter vedtagelsen af lufthavnsplanen at kunne igangsætte anlægsudbud for lufthavnene i Nuuk og Ilulissat ultimo januar 2019. Man forventer at have fundet den vindende entreprenør i begyndelsen af maj 2019, hvorefter projektet kan indledes.

Kalaallit Airports har i en pressemeddelelse meddelt, at projektering for landingsbanen i Qaqortoq planlægges gennemført i 2019 og for bygningerne i 2020. I sommeren 2020 påbegyndes anlæggelsen af landingsbanen og i sommeren 2021 opførelsen af bygningerne.

Da byggetiden for lufthavnen i Qaqortoq er kortere end for de øvrige lufthavne, er det fortsat planen, at lufthavnen i Qaqortoq skal stå færdig samtidig med lufthavnene i Nuuk og Ilulissat, dvs. før udgangen af 2023.

Kalaallit Airports har i oktober måned prækvalificeret det canadiske Bird Johnson Joint Venture, der er specialiseret i store anlægsprojekter i Canada. Der er dermed seks prækvalificerede selskaber, nemlig yderligere BAM International bv. (Holland), China Communications Construction Company Ltd. (Kina). Munck Gruppen A/S (Danmark), MT Højgaard A/S (Danmark) og Pennecon Dexter Joint Venture (Canada). Per Aarsleff A/S i samarbejde med Ístak var prækvalificeret, men trak sig i sommer fra opgaven.

Nyt medlem af Naalakkersuisut

Naalakkersuisoq for infrastruktur og boliger, Simon Simonsen, besluttede ved udløbet af en længere sygemelding at udtræde af landsstyret. Formand for Naalakkersuisut, Kim Kielsen, har herefter udpeget Karl Frederik Danielsen som nyt medlem af Naalakkersuisut for samme område.

Den 47-årige Danielsen er uddannet lærer og tidligere formand for den grønlandske lærerforening IMAK. Han har ikke tidligere været aktiv i landspolitik.

Simon Simonsen, som efter sædvane haft orlov fra Inatsisartut under sin tid som naalakkersuisoq, er genindtrådt som medlem af Inatsisartut.

Formanden for Atassut, naalakkersuisoq for natur, miljø og forskning Siverth K. Heilmann, som ultimo oktober måtte indlægges efter et ildebefindende, er fortsat sygemeldt. Det forlyder, at Heilmann overvejer, om han vil fortsætte som medlem af Naalakkersuisut. Under hans sygefravær varetages ansvarsområdet af Naalakkersuisoq for Råstoffer og Arbejdsmarked Erik Jensen.

Formandsvalg i Inuit Ataqatigiit

Partiet Inuit Ataqatigiit havde 1. december indkaldt til ekstraordinær kongres med henblik på valg af ny formand, efter at den hidtidige formand, Sara Olsvig, trak sig ud af politik med udgangen af oktober

måned.

På kongressen valgtes Múte Bourup Egede som formand uden modkandidater, efter indstilling fra politisk næstformand Aqqaluaq Biilmann Egede. Aqqaluaq B. Egede fortsætter som politisk næstformand, mens Agathe Fontain blev organisatorisk næstformand.

Den 31-årige Múte B. Egede er vokset op i Narsaq og er student fra gymnasiet i Qaqortoq. Han har læst kultur- og samfundshistorie ved Grønlands Universitet Ilisimatusarfik og har i en kortere periode drevet selvstændig virksomhed. Han var formand for IA Ungdom 2013-2015. I 2015 indtrådte han i Inatsisartut som suppleant for Mimi Karlsen under dennes sygeorlov. Múte B. Egede var naalakkersuisoq for råstoffer under S-IA-PN-koalitionen 2016-2018. Ved valg til Inatsisartut i foråret 2018 opnåede han 233 personlige stemmer. Múte B. Egede oplistede i sin tiltrædelsestale (som kan læses på www.ia.gl) 10 mål for samfundet, hvoraf det første var selvstændighed på sigt. Han lagde i talen og i udtalelser til pressen vægt på, at IA skal have en klar profil i opposition, men at partiet samtidig skal være rede til at samarbejde, søge kompromis og tage ansvar for at skabe resultater. Det forhold, at IA deltog i finanslovforliget, blev i de grønlandske medier udlagt som et resultat af en ny og mere kompromissøgende linje for partiet.

Grønland-EU

Årets finansieringsaftale mellem EU og Grønland blev medio november underskrevet i Bruxelles.

Med underskrivelsen af finansieringsaftalen sikres overførsel af 32,11 mio. EUR til Grønland fra EU under Grønlandsbeslutningen ("Partnerskabsaftalen"). Midlerne fra EU

går til støtte til Grønlands uddannelsessektor. Det nuværende samarbejdsprogram fremhæver den fortsatte forpligtelse fra den Europæiske Union til at støtte en bæredygtig udvikling af Grønland gennem styrkelse af uddannelse i Grønland. Naalakkersuisut forpligter sig til løbende afrapportering på en række indikatorer og parametre.

Partnerskabsaftalen 2014-2020 indebærer, at EU i perioden investerer samlet 217,8 mio. EUR i uddannelse i Grønland.

Råstoffer

Anorthositminen i produktion

Hudson Greenland A/S, som driver anorthositminen ved Kangerlussuaq, meddelte i begyndelsen af december, at den første malm er sendt til procesanlæg. Selskabet forventer, at minen vil være i fuld drift omkring årsskiftet, og man lever dermed op til vilkårene i udnyttelsestilladelsen, der forudsætter produktion inden udgangen af 2018.

Med anorthositminen vil Grønland have to aktive miner. Den anden er rubinminen Aappaluttoq ved Qeqertarsuaq, der åbnede officielt i maj 2017.

Anorthosit er et mineral, der bl.a. anvendes i produktion af plast og fiberglas. Der er en større forekomst af anorthosit i Labrador i Canada, og anorthosit er i øvrigt fundet på Månen og i meteoritter.

Arbejdsmarked

Mangel på arbejdskraft

Nationalbanken peger i sin analyse af Grønlands økonomi af 28. november 2018 bl.a. på, at presset på arbejdsmarkedet er stort efter flere år med stærk fremgang i økonomien. I 2014-16 voksede økonomien realt med 4,4 pct. om året. Årsagen til denne fremgang er især høje fiskepriser og stigende fangstmængder. Arbejdsløsheden er lav og risikoen for overophedning stor. Analysen peger videre på, at lufthavnsprojekterne vil øge presset på økonomien, hvorfor der er behov for en stram finanspolitik. Grønlands Økonomiske Råd har i sin rapport (omtalt i indberetning for november 2018) opgjort arbejdsløsheden til mindre end 5 pct. i 2018.

Arbejdsgiverorganisationen Grønlands Erhverv (GE) offentliggjorde i november en analyse, foretaget af HS Analyse for GE, som viser, at de grønlandske virksomheder har svært ved at skaffe arbejdskraft. Det anslås, at det grønlandske erhvervsliv aktuelt mangler 713 faglærte og 264 ufaglærte medarbejdere i virksomhederne. Der er især mangel på arbejdskraft indenfor fiskeri, fødevareproduktion, restaurationsbranchen, turismeindustrien og byggebranchen.

GE påpeger, at det vil hæmme erhvervsudviklingen i Grønland, hvis landets virksomheder ikke kan skaffe den nødvendige arbejdskraft, og opfordrer på denne baggrund til, at der etableres en lettere adgang til at skaffe arbejdskraft udefra.

Det selvstyrejede aktieselskab Royal Greenland A/S har i særlig grad oplevet udfordringer med at skaffe kvalificeret arbejdskraft i fiskeriets højsæson, og man har derfor siden 2017 hentet arbejdskraft udefra, især fra Kina. Der er aktuelt ca. 60 udenlandske medarbejdere placeret på fiskefabrikkerne rundt om i Grønland. Royal Greenland har overfor KNR oplyst, at man ikke har mødt nævneværdige vanskeligheder i forbindelse med rekrutteringen, men at man har haft et godt samarbejde med de lokale kommuner, selvstyret og de danske myndigheder.

Infrastruktur

4G-netværk i hele Grønland

Grønlands TELE-POST har opgraderet fra 2G til 4G. Det nye netværk er baseret på den nyeste teknologi og klargjort til 5G.

Den 7. november fik mobilkunderne i bygden Qeqertaq som de sidste adgang til 4G-mobildata. Det ny mobilnetværk dækker dermed hele Grønland. 92 pct. af befolkningen har adgang til hurtigt datanetværk, mens de resterende 8 pct. – brugere i Ittoqqortoormiit, Tasiilaq og Qaanaaq med bygder – fortsat har en langsommere satellitforbindelse. TELE-POST oplyser i en pressemeddelelse, at det har taget omkring et halvt år at udskifte mobilantenner på 119 lokaliteter. Processen er gået hurtigere end forventet.

Sociale forhold

National handlingsplan for omsorgssvigtede børn

Efter forslag fra Inuit Ataqatigiit vedtog Inatsisartut under efterårssamlingen at pålægge Naalakkersuisut at fremlægge en plan, der skal forebygge social udsathed og omsorgssvigt af børn. Den nationale handlingsplan skal inddrage og tage højde for allerede igangsatte tiltag, og den skal forelægges til Inatsisartuts efterårssamling 2019.

Børnetalsmandsinstitutionen MIO offentliggjorde i november, i anledning af 25-året for Grønlands tiltrædelse af FNs børnekonvention, en rapport om status for Grønlands efterlevelse af konventionen. Børnetalsmanden peger i rapporten på, at Grønland ikke lever op til 20 af konventionens artikler, særligt vedrørende barnets ret til beskyttelse, hjælp og uddannelse. Med vedtagelsen lægges der op til en samlet, langsigtet løsning af disse problemer.

Forældreorlov forlænges

Inatsisartut vedtog under efterårssamlingen at forlænge forældreorloven med 4 uger, således at den samlede forældreorlov med virkning fra 1. januar 2020 bliver 41 uger. Udvidelsen af forældreorloven er indarbejdet i finansloven og anslås at koste 12 mio. kr.

De grønlandske kommuner yder ikke pladsgaranti på daginstitutionsområdet, og der er generelt mangel på pladser, bl.a. fordi det er vanskeligt at rekruttere personale til daginstitutionerne. Nybagte forældre er derfor ofte henvist til at finde midlertidig, privat pasning til barnet efter endt forældreorlov.

Uddannelse

Fokus på gymnasierne

Grønlands Radio KNR har i løbet af november haft fokus på de grønlandske gymnasier. Det er fremgået, at optaget på gymnasierne er steget, men at frafaldet fortsat er meget stort, idet kun omkring halvdelen gennemfører uddannelsen.

I perioden 2006-2016 steg elevtilgangen med 56,3 pct. fra 300 elever til 469 elever; men andelen af studerende, der gennemførte uddannelsen, faldt i samme periode fra 56 pct. til

52 pct. Der er ligeledes sket et fald i andelen af dimittender, der efter to år var i gang med en videregående uddannelse. I 2012 var 69 pct. i gang med en videregående uddannelse, mens det i 2017 var 46 pct., der fortsatte med at uddanne sig efter gymnasiet.

Naalakkersuisut har i Uddannelsesplan II (se www.naalakkersuisut.gl) opstillet en række mål for gymnasieuddannelserne som led i en femårig revisionsperiode. Det er ambitionen, at frafaldet skal mindskes gennem bedre vejledning, og at andelen af dimittender, der fortsætter på en videregående uddannelse, i 2024 skal være 75 pct. Endvidere er det målet, at flere unge skal starte i gymnasiet direkte fra folkeskolen, således at gennemsnitsalderen ved studiestart, der i dag er 20 år, kan nedbringes. Sideløbende hermed agter man at etablere en særligt tilrettelagt gymnasieuddannelse for voksne.

Staten i Grønland

Afprøvning til værnepligt i Nuuk

Sidst i november gennemførtes for første gang afprøvning til værnepligt i Nuuk. Arrangementet løb over 3 dage, og der blev afprøvet ca. 30 unge kvinder og mænd. Næsten halvdelen af de egnede kandidater valgte at indgå aftale om at aftjene værnepligt.

Grønlandske unge har ikke værnepligt, men værneret. Forsvaret har igennem flere år søgt at engagere flere grønlandske unge, bl.a. gennem deltagelse på uddannelsesmesser, ligesom det er et ofte udtrykt ønske fra grønlandsk politisk side, at flere unge grønlændere deltager i Forsvaret.

På baggrund af de positive erfaringer er det besluttet, at der også i 2019 skal gennemføres afprøvning til værnepligt i Grønland, og at det ud over i Nuuk også skal foregå i uddannelsesbyerne Qaqortoq, Sisimiut og Aasiaat.

SAR-kontrakt til AirGreenland

AirGreenland har vundet en delkontrakt for 2019 og 2020 om deltagelse i eftersøgnings- og redningsberedskabet (search and rescue, SAR) ved Grønland, som var udbudt af Forsvaret. Dermed fortsætter AirGreenlands deltagelse i SAR-beredskabet, som aktuelt

omfatter en S61 helikopter stationeret i Kangerlussuaq og en Bell 212 stationeret i Qaqortoq med tilhørende besætninger.

SAR-kontrakten har en værdi på op mod 100 millioner kroner. Der var indkommet tilbud fra to andre selskaber, men den samlede vurdering af kvalitet og pris faldt ud til Air Greenlands fordel.

Forsvaret oplyser på www.forsvaret.dk, at man ud over den to-årige periode fra 2019-2020 også havde udbudt helikopterberedskabet i Grønland for perioden 2021-2025, men at alle indkomne tilbud oversteg den økonomiske ramme for kontrakten væsentligt. Det vil blive udbudt igen i løbet af de næste to år.

Navne

Direktør **Anders Brøns** afgik 7. december ved døden efter en ulykke i Ålborg havn.

Anders Brøns stammede fra bygden Arsuk ved Ivittuut og var lige fra ungdommen engageret i fiskeri. I 1984 etablerede han sammen med Hans-Pavia Egede selskabet Egede & Brøns, som var korresponderende rederi for et

trawlerrederi. Hans-Pavia Egede solgte i 2000 sine aktier i selskabet til Anders Brøns og Jens Salling, som var kommet ind i selskabet i 1985. Salling og Brøns ejede herefter hver 50 pct. af Polar Seafood Greenland A/S, der er moderselskab i en større koncern. Polar Seafood har ejerandele i fabrikker eller salgskontorer i Grønland, Danmark, Rusland, Ukraine, Norge, England, Canada, Sverige, Serbien og Tyskland. Polar Seafood Greenland A/S havde i 2017 en omsætning på over 3 mia. kr., og koncernresultatet efter skat var ca. 1,4 mia. kr. Virksomheden beskæftiger mere end 900 medarbejdere internationalt.

Anders Brøns og Jens Salling har siden 2016 været på listen over de 100 mest velhavende i kongeriget.

Anders Brøns sad i Grønlandsbankens bestyrelse og har tidligere været islandsk generalkonsul i Nuuk og formand for Great Greenlands bestyrelse.

Det tragiske dødsfald gav anledning til en lang række nekrologer, som alle lagde vægt på Anders Brøns' enorme betydning for erhvervsudviklingen i Grønland og på hans beskedne og behagelige væsen.

Bestyrelsesformand Henrik Leth har overfor de grønlandske medier oplyst, at Anders Brøns i god tid havde taget stilling til selskabets videreførelse, og at han i sit testamente har bestemt, at sønnen Miki Brøns overtager Anders Brøns' bestyrelsesposter i Polar Seafood Greenland A/S og Polar Seafood Denmark A/S. Miki Brøns skal videre være ejer af aktieposten i Polar Seafood Greenland A/S.

Borgmester **Asii Chemnitz Narup** glæder sig over, at indbyggertallet i Nuuk har passeret 18.000.

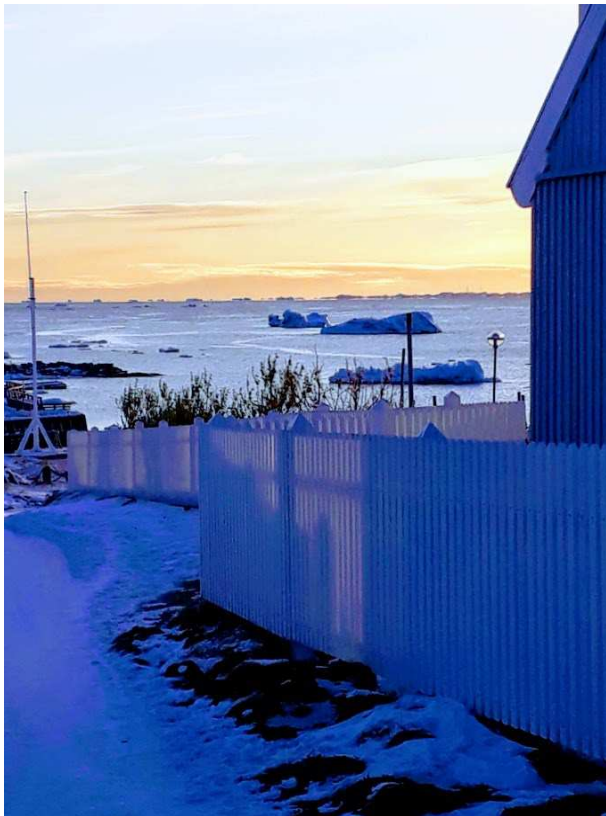
Befolkningstallet i Grønland som helhed har i de seneste år været faldende, men Nuuk har oplevet en konstant fremgang, og indbyggertallet er således steget med 6 pct. over de sidste 3 år.

Der foregår en løbende affolkning fra bygd til mindre by og fra mindre by til Nuuk. Hovedstadskommunen har derfor skabt byudviklingsplanen Nuuk City Development, der skal sikre, at der er boliger, skoler og daginstitutioner til alle borgere. Planen omfatter udvikling af en helt ny bydel, Siorarsiorfik.

Julemanden, som i de senere år har boet i Ilulissat, har flyttet sin store postkasse til Uummannaq.

Julemanden har ført en omtumlet tilværelse i Grønland. I 1990'erne havde han kontor i Nuuk, men selskabet lukkede efter dårlige resultater, og postkasse og nisser blev overført til Ilulissat, hvor julemandsforretningen dog heller ikke har haft nogen kommerciel succes. Flere lande gør krav på julemanden, og det selvstyrejede turismeudviklingselskab Visit Greenland finder det ørkesløst at deltage i et internationalt mundhuggeri om julemandens proveniens. Selskabet ønsker ikke at konkurrere med bl.a. Finland om julemandskonceptet, men satser i stedet på at markedsføre Grønland som en adventuredestination.

Trods usikkerheden om Julemandens faktiske bopæl tilgår der ham fortsat en del korrespondance, som i de senere år er blevet besvaret af de ældste elever fra folkeskolen i Uummannaq, Edvard Krusep Atuarfia, som led i et tværfagligt projekt.

Med denne sidste indberetning for 2018 sender jeg en stor tak til kolleger og samarbejdspartnere for et godt og frugtbart samarbejde i det år, der gælder, og de bedste ønsker om et godt og glædeligt nyt år for alle.

Handwritten signature of Mikaela Engell in blue ink.

Mikaela Engell